

ISPAN TILI OG'ZAKI NUTQIDA METAFORA

Xayrullayeva Nargiza Qudratullayevna

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiyasi universiteti.

E-mail: irene-bella@rambler.ru

Annotatsiya: Ispan tilidagi so'zlashuv metafora hodisasi o'rganiladi. Til metaforasi bilan nutq metaforasi o'rtasidagi farq aniqlangan. Ispan tilining suhbat uslubida ishlaydigan metaforalarning samarali tematik guruhlarini aniqlangan. So'zlashuv metafora funktsiyalarining xilma-xilligi aniq lingvistik material yordamida ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: ispan tili, og'zaki nutq, metafora, metafora funktsiyalari.

Аннотация: Исследуется феномен разговорной метафоры в испанском языке. Определяется отличие языковой метафоры от речевой метафоры. Выявлены эффективные тематические группы метафор, работающие в разговорном стиле испанского языка. На конкретном языковом материале показано многообразие функций разговорной метафоры.

Ключевые слова: испанский язык, разговорная речь, метафора, функции метафоры.

Annotation: The phenomenon of colloquial metaphor in Spanish is explored. The difference between a linguistic metaphor and a speech metaphor is determined. Effective thematic groups of metaphors that work in the conversational style of the Spanish language have been identified. The variety of functions of colloquial metaphor is shown using specific linguistic material.

Keywords: Spanish language, colloquial speech, metaphor, functions of metaphor.

Kirish

Bir qancha ilmiy ishlar metafora hodisasini o'rganishga bag'ishlangan. Til va nutqning ko'p funktsiyali birligi bo'lgan metafora ham badiiy adabiyot hodisasi, ham tilshunoslik, falsafa, psixologiya, sotsiologiya, madaniyatshunoslik fenomeni sifatida o'rganiladi. So'nggi o'n yilliklarda, ayniqsa, J. Lakoff va M. Jonsonning "Biz yashayotgan metafora" (1980) kitobi bo'lgan jahon ilmiy bestselleri nashr etilgandan so'ng, kognitiv tilshunoslik tomonidan metaforaga qiziqish juda yuqori bo'ldi. Bizni metafora hodisasi uning ispan tilining so'zlashuv uslubida ishlashi nuqtai nazaridan qiziqtiradi [1. 212 b.]. Suhbat metaforasini o'rganishda biz F.de Sossyur tomonidan ilgari surilgan va keyinchalik uning shogirdlari – Jeneva tilshunoslik maktabi vakillari tomonidan ishlab chiqilgan til va nutq dixotomiyasi haqidagi nazariy tamoyillarga tayanamiz.

S. Ballidan so'ng, biz tilning funksional navlaridan biri sifatida suhbat uslubining ekspressivligi individual nutqning ekspressivligidan uchta asosiy xususiyatga ko'ra farq qiladi, deb hisoblaymiz:

- 1) uning ekspressiv belgilari (bizning holimizda bu metafora) oldindan belgilangan va. notiqning ijodiy faoliyatini nazarda tutmang;
- 2) ekspressivlikni yaratuvchi usullardan foydalanish asosan ongsiz;
- 3) bu belgilar til tizimiga kiradi va bu ularning nutq belgilaridan sezilarli farqidir [2. 123 b.].

Shunday qilib, bizning bu ishdagi vazifamiz leksikografiya mustahkamlangan tilning leksik resurslarini o'rganishni o'z ichiga olgan nutq emas, balki so'zlashuv uslubining metaforasini tasvirlashdir. Biroq, zamonaviy stilistikada terminologiyada aniq farq yo'qligi sababli, "so'zlashuv uslubi" va "so'zlashuv nutqi" atamaları ko'pincha sinonim sifatida ishlatiladi [3. 3 b.], biz ham ba'zan ikkala atamani bir-birining o'rnida ishlatamiz, ayniqsa, bunday almashinish, bizning fikrimizcha, bejiz emas, chunki nutqda tilning salohiyati va so'zlashuv uslubining ekspressiv imkoniyatlari nutqda ham o'z isbotini topadi.

Ma'lumki, so'zlashuv nutqi leksik birliklarining o'ziga xos xususiyatlaridan biri (ularning neytral sinonimlariga nisbatan) aniq subyektiv munosabat va hissiy konkret ifodaning mavjudligidir. "Og'zaki so'zlar ko'pincha hissiy konkretlik ifodasiga ega, ular yorqin hissiy g'oyalarni uyg'otadi" [4. 134 b.]. So'zlashuv lug'atining bu xususiyati asosan uning metaforik tabiati bilan izohlanadi. Metafora va metonimiya dunyoning insoniy manzarasini tashkil etuvchi ob'ektlar va hodisalar o'rtasidagi assotsiativ aloqalarga asoslangan figuralar sifatida umuman inson tafakkuriga xos bo'lgan assotsiativ yo'nalishning bevosita aksidir.

Misol tariqasida, suhbat uslubi uchun tegishli bo'lgan so'zlarning ma'lum leksik-semantik sinflarida faol ishlaydigan turli semantik guruhlariga mansub ba'zi metaforalarni sanab o'tamiz. "Insonning tashqi ko'rinishi", "Shaxsni shaxsiy fazilatlar (xarakteri, axloqiy tamoyillari) bilan baholash doirasi", "Insonning aqliy qobiliyatlari, uning o'qishga, bilimga munosabati" leksik-semantik sinflariga to'xtalib o'tamiz.

Insonning tashqi ko'rinishi (fizika, go'zallik, poklik, yosh) va tana qismlari nominatsiyasi:

Zoologik metafora:

foka - tyulen

yegua - toychoq

pata – panja, odam qo'li

garra - panja

zarpa - panja; ko'chma ma'noda qo'l,

hocico - hayvonning yuzi.

Gastronomik metafora:

bombón - shokoladli konfet; ko'chma ma'noda: jozibali,

karamelo - karamel; ko'chma ma'noda: jozibali odam,

qatiq - yogurt; ko'chma ma'noda: Shirin qiz,

fideo - vermishel; ko'chma ma'noda: yupqa,

cebolla - piyoz; ko'chma ma'noda: bosh;

Biz taqdim etgan eng vizual mazmunli metaforalarga qo'shimcha ravishda, "inson - hayvon", "odam - gastronomik ob'ekt", "odam - rang" yoki "odam - kundalik hayot ob'ekti" sxemasi bo'yicha qurilgan. Bu guruh sifatdash va og'zaki metaforalarning keng qatlamini ifodalaydi: *caballuno*, *gatuno*, *lobuno*, *acabronado*, *acamellado*, *acastorado*, *zanquilargo*, *zanquilón*, *zanquitero*, *hocicudo*, *dulce*, *soso*, *agrio*, *ajamonarse*, *bramarse*, *ladrar*, *piar*, *ponerse negro* va boshqalar.

Zoologik metafora: *abrir/errar el pico*, *de piquillo*, *beber a morro*, *caer de hocicos*, *echar la garra*, *jugarse el pellejo*, *echar las asaduras/los bofes*, *tender la raspa*, *visperina/de vibora*, *gusanillo*, *subirse a uno el pavo*, *ponerse gallito*, *con el rabo entre las piernas*, *los cuatro gatos* va boshqalar.

Etnik metafora: *disciplina prusiana, despedirse a la francesa, puntualidad suiza, coger una turca, haber moros en la costa, tener un chino, hablar en chino, cuento chino, engañar como a un chino, hacerse el sueco, hacer el indio, trabajar para el ingles* va boshqalar.

Xulosa

Shunday qilib, umumiy til tabiatining ajralmas xususiyati bo'lgan holda, so'zlashuv uslubining metaforasi, shunga qaramay, o'ziga xos xususiyatga ega bo'lib, u funksiyalarning xilma-xilligi va o'ziga xosligida ham, metaforik tasvirga xos bo'lgan konkret hissiy ifodada ham namoyon bo'ladi, assotsiativ ma'lumotni olib yuruvchi tasvirlarni tanlash tamoyillari bilan bog'liq bo'lgan so'zlashuv uslubi. So'zlashuv uslubidagi metafora va badiiy metafora, ilmiy metafora yoki boshqa funksional uslublar o'rtasidagi jiddiy farq uning jamoaviy, xalqona xarakteridir: so'zlashuv uslubidagi metafora jamoaviy xalq ongining mahsulidir, dunyoning lingvistik tasvirining bir qismidir/

Adabiyotlar:

1. Arutyunova N.D. Til metaforasi // Tilshunoslik va poetika. - M.: Nauka, 1979 yil.
2. Balli S. Fransuz stilistikasi. - 2-nashr. / Per. fr dan. - M.: URSS tahririyati, 2001 yil.
3. Balli S. Til va hayot / Tarjima. fr dan. - M.: URSS tahririyati, 2003 yil.
4. Vasilyeva A.N. Rus tili stilistikasi bo'yicha ma'ruzalar kursi. Stilistikaning umumiy tushunchalari. So'zlashuv va kundalik nutq uslubi. - 2-nashr. - M.: URSS, 2005 yil.
5. Sadullaeva N., Sapaeva D. Analysis of Eponyms in the Terminology of Dermatovenerology //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – C. 452-459.
6. Sadullaeva, N., & Bakhtiyorova, M. (2021). Reflection of Onomastic Principles in Naming. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 3001-3007.
7. Sadullaeva N., Burieva U. The Peculiarities of Incomplete Sentences in Modern English //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – C. 3008-3020.
8. Sadullaeva S., Arustamyan Y., Sadullaeva N. Shifting the assessment paradigm from knowledge to skills: Implementation of new appraisal procedures in EFL classes in Uzbekistan //International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering. – 2019. – T. 9. – №. 1. – C. 4943-4952.
9. Arustamyan, Y., Siddikova, Y., Sadullaeva, N., Solieva, M., & Khasanova, N. (2020). Assessment of Educational Process and its Organization. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(S1), 573-578.
10. Nilufar S., Elvira A. GENDER SPECIFICITY OF PEDAGOGICAL DISCOURSE //INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES WITH HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. – 2023. – T. 3. – №. 08.05. – C. 187-190.
11. Gulnoza K., Sadullaeva N. LINGUISTIC FEATURES OF GLUTTONIC DISCOURSE.
12. Djafarova, Dildora, Yaxshiboyeva Nodira, and Abdullayeva Zulfiya. "Socio-Cultural Memory And Its Reflection In French Phraseology." Journal of Positive School Psychology (2022): 2883-2889.
13. Yaxshiboyeva, Nodira. "Reconstruction of coloristic expressions in erkin azam's" noise" and" pakana's love"." Конференции. 2021.
14. Ilhomovna, Djafarova Dildora, and Bobokalonov Odilshoh Ostonovich. "Interaction of Language Games in the Articulation of “Historical Memory” Within French and Uzbek Phraseology." American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) 2.1 (2024): 348-354.

15. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and J. A. Yakubov. "Archaic Phraseological Units as Windows into "Historical Memory" in French and Uzbek Linguistic Traditions." American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157) 2.1 (2024): 163-169.
16. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and Yaxshiboyeva Nodira Ergashovna. "Contemporary Usage of Archaic Phraseological Units Expressing "Historical Memory" In Uzbek and French Languages." American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) 2.2 (2024): 371-377.
17. Ilhomovna, Djafarova Dildora. "Phraseological Units Expressing" Memory"/" Mémoire" in Linguistics and their Analysis through Texts." Best Journal of Innovation in Science, Research and Development 2.11 (2023): 490-492.
18. Яхшибоева, Нодира. "Таржима жараёнида маданиятлараро мулоқотнинг социолингвистик хусусиятлари." Академические исследования в современной науке 2.17 (2023): 165-169.
19. Иногамова, Ф. М., and Н. Э. Яхшибоева. "Фразеологик маънотинг конвенциялиги." Academic research in educational sciences 3.5 (2022): 1176-1182.
20. Яхшибоева, Н. (2023). Туристический дискурс как один из особых видов институционального дискурса. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(6), 879-884.
21. Яхшибоева, Нодира. "The role of tourism terminology in french." O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2023,[1/4] (2023).